

Regeringens proposition

2000/01:53

Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll m.m. Prop.
2000/01:53

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 14 december 2000

Göran Persson

Björn von Sydow
(Försvarsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas en ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

I propositionen lämnar regeringen även förslag om inriktningen för det framtida marina fartygsunderhållet.

Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen bedömer regeringen att utbildningen av totalförsvarspliktiga beredskapsmän och banverksreparatörer för det civila försvaret kan upphöra från och med den 1 januari 2002. En översyn av behovet avseende övriga utbildningskategorier skall göras.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.....	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Ändring i lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig och krigsfara.....	6
5	Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll.....	7
6	Behovet av totalförsvarspliktiga inom det civila försvaret.....	13

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.
2. godkänner vad regeringen föreslår om inriktning av Försvarmaktens framtida fartygsunderhåll.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

För fall då riket är i krig och förbindelsen mellan en del av riket och riksstyrelsen inte alls eller endast med avsevärda svårigheter kan upprätthållas eller omedelbara åtgärder annars måste vidtas får regeringen överlåta åt *civilbefälhavaren* eller länsstyrelsen att inom sitt område fullgöra de uppgifter, som enligt 8 kap. regeringsformen ankommer på regeringen, och besluta att en lag i visst ämne skall börja tillämpas.

För fall då riket är i krig och förbindelsen mellan en del av riket och riksstyrelsen inte alls eller endast med avsevärda svårigheter kan upprätthållas eller omedelbara åtgärder annars måste vidtas får regeringen överlåta åt länsstyrelsen att inom sitt område fullgöra de uppgifter, som enligt 8 kap. regeringsformen ankommer på regeringen, och besluta att en lag i visst ämne skall börja tillämpas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.

3 Ärendet och dess beredning

Propositionen är i huvudsak en uppföljning av det beslut som riksdagen fattade våren 2000 (prop. 1999/2000:30 Det nya försvaret, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168, samt prop. 1999/2000:97 Vissa organisatoriska frågor inom Försvarmakten m.m., bet. 1999/2000:FöU7, rskr. 1999/2000:250, bet. 1999/2000:FöU8, rskr. 1999/2000:251).

Regeringen föreslog i propositionen Det nya försvaret att Civilbefälhavaren i Södra civilområdet, Civilbefälhavaren i Mellersta civilområdet och Civilbefälhavaren i Norra civilområdet skall läggas ned den 31 december 2000. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag.

I propositionen Det nya försvaret angav regeringen att inriktningen för Försvarmaktens fartygsunderhåll bör vara att ansvaret för att genomföra det framtida marina fartygsunderhållet läggs på civil varvsindustri. Regeringen framhöll dock att vissa frågeställningar först bör klaras ut. I samband med att propositionen beslutades gav regeringen Försvarmakten i uppdrag att, i samverkan med Försvarets materielverk, redovisa under vilka förutsättningar och till vilka kostnader civil varvsindustri kan svara för genomförandet av det marina fartygsunderhållet i anslutning till de föreslagna marina fartygsbaserna. Vidare ingick i uppdraget att redovisa hur de övriga verksamheter som i dag bedrivs inom och i anslutning till Musköanläggningen, t.ex. verkstads- och vapenfunktionerna samt reservdelsförråd och sjöbevakningscentral påverkas om ansvaret för genomförandet av det marina fartygsunderhållet läggs på civil varvsindustri och om Ostkustens marin-kommando läggs ned. Regeringen informerade också riksdagen att regeringen vid behov avsåg återkomma till riksdagen i denna fråga. Försvarmakten redovisade resultatet av uppdraget den 1 mars 2000.

För att ytterligare belysa kopplingen mellan underhållsätgärder och nyproduktion för Kockums AB uppdrog regeringen åt Försvarets materielverk att, i samråd med Försvarmakten, redovisa en bedömning av i vilken omfattning Försvarmaktens fartygsunderhåll inklusive halvtidsmoderniseringar bör genomföras av Kockums AB för att väsentlig kompetens avseende nyproduktion av fartyg och särskilda teknikområden skall kunna behållas och vidareutvecklas vid företaget. Därutöver ingick i uppdraget att, med beaktande av resultatet från redovisningen den 30 juni 2000, redovisa förslag till ett affärsmässigt genomförande av Försvarmaktens fartygsunderhåll. Försvarets materielverk redovisade resultaten av uppdragen den 28 juni respektive den 29 september 2000.

Regeringen har den 23 juni 1999 uppdragit till Överstyrelsen för civil beredskap att efter samråd med berörda myndigheter och Svenska

kommunförbundet redovisa såväl det statliga som det kommunala behovet av totalförsvarspliktiga inom det civila försvaret efter 2001. Uppdraget redovisades den 24 februari 2000 samt den 29 september 2000. Prop. 2000/01:53

Förslagen i föreliggande proposition har beretts med berörda myndigheter.

4   Ändring i lagen om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig och krigsfara

Regeringens förslag: Lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. ändras för att återspegla den nya ledningsstrukturen för civilt försvar.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslog i prop. 1999/2000:30 att Civilbefälhavaren i Södra civilområdet, Civilbefälhavaren i Mellersta civilområdet och Civilbefälhavaren i Norra civilområdet skall läggas ned den 31 december 2000. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). Mot bakgrund av detta bör en ändring ske i lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. Ändringen innebär att civilbefälhavaren i 13 § tas bort. Regeringen får alltjämt överlåta på länsstyrelserna att fullgöra uppgifter som enligt 8 kap. regeringsformen ankommer på regeringen och att besluta att en lag i ett visst ämne skall börja tillämpas. Föreskrifter härom finns i förordningen (1988:1215) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m.

5 Försvarsmaktens framtida fartygsunderhåll

Regeringens förslag: Inriktningen av Försvarsmaktens fartygsunderhåll skall vara att verksamheten vid Muskö örlogsvarv överförs till i första hand civil industri och, om detta inte är möjligt, i andra hand till annan verksamhetsform.

Inriktningen skall vidare vara att Försvarsmaktens upphandling av marint fartygsunderhåll så långt möjligt skall ske på affärsmässiga grunder. Hänsyn skall därvid tas till behovet av att nyproduktionskompetens hos civil varvsindustri kan bibehållas och utvecklas samt av en rationell förbandsproduktion.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

Regeringen framhöll i propositionen Det nya försvaret följande vad gäller Försvarsmaktens framtida behov av fartygsunderhåll.

”Den framtida militära organisationen kommer från ungefär år 2004 att innehålla betydligt färre fartyg än i dag. Det innebär också att det totala underhållsbehovet liksom behovet av torrsättningsresurser för mer kvalificerat underhåll minskar. I dag bedrivs underhåll både vid Muskö örlogsvarv och vid Kockums AB i Karlskrona. För att få en rationell verksamhet framöver krävs dock att det marina fartygsunderhållet koncentreras. En viktig resurs i sammanhanget är kompetens för produktion av nya fartyg och fartygstyper. Denna produktionsresurs finns i dag vid Kockums AB i Karlskrona. Regeringen anser att det är av vikt att produktion och underhåll så långt möjligt hålls samman för att på bästa sätt utveckla dessa kompetenser. Inriktningen bör därför vara att ansvaret för att genomföra det framtida marina fartygsunderhållet läggs på civil varvsindustri. Vissa frågeställningar bör dock klaras ut. Den viktigaste frågan är hur nödvändiga resurser för underhåll kan säkerställas i anslutning till de framtida fartygsförbandens baseringar.”

I propositionen Vissa organisatoriska frågor inom Försvarsmakten m.m. föreslog regeringen att en ny organisationsenhet skulle bildas för Försvarsmaktens underhållstjänst och stödverksamhet vari bl.a. verksamheten vid Muskö örlogsvarv föreslogs inordnas. Försvarsutskottet framhöll dock att innan bindande beslut fattas av regeringen eller Försvarsmakten i fråga om Muskövarvets framtid borde regeringen återkomma till riksdagen i frågan.

Med anledning av utskottets begäran redovisar regeringen i denna proposition sammanfattningsvis resultatet av de utredningar som nämnts under avsnitt 3, ärendets beredning, samt regeringens bedömning av de aspekter som ligger till grund för regeringens förslag.

Fartygsförbandens behov av underhåll

Riksdagen har beslutat att sjöstridskrafterna bör inriktas mot att kunna uppträda i division inom flottiljs ram och mot att tidigt kunna uppnå förmåga att hävda rikets territoriella integritet. Försvarsmakten skall därmed kunna upptäcka och ingripa mot kränkningar av territoriet, varvid förmågan, särskilt i Östersjöområdet, snabbt skall kunna ökas i anslutning till akuta kriser. För de sjöoperativa förbandens verksamhet har bedömningen gjorts att det behövs två baser och möjlighet till en tillfällig basering. Riksdagen har beslutat att marinbaserna skall förläggas till Haninge/Berga och Karlskrona och med möjlighet till tillfällig basering i Göteborg (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168, prop. 1999/2000:97, bet. 1999/2000:FöU8, rskr. 1999/2000:251).

Under den grundläggande utbildningen opererar förbanden en stor del av tiden kustnära för att personalen skall få kunskap om olika kustområden och lokala förhållanden. Under senare delen av utbildningen opererar stridsfartygen till havs, men i huvudsak i farvatten utanför sina hemmabaser. Sålunda sker huvuddelen av förbandsutbildningen i anslutning till förbandens baseringsområde.

Övningstiden till sjöss är resurskrävande och för att Försvarsmakten skall kunna nå utbildningsmålen måste tiden utnyttjas effektivt. Det sker bl.a. genom att flera fartygssystem övas samtidigt, vilket förutsätter att olika fartygssystem lokaliseras till samma bas. Därmed kommer också de framtida huvudsakliga övningsområdena att förläggas till Stockholms- och Karlskronaområdena.

Marinens utbildning till sjöss sker till sin huvuddel under perioden april – november. Under den övriga tiden utförs i så stor utsträckning som möjligt det förebyggande underhållet. Under övningsverksamheten förekommer mer eller mindre akuta behov av underhåll. Möjligheten att snabbt få stöd och service i övningsområdets närhet är av stor betydelse eftersom det bidrar till att minimera bortfall av övningstid och kostnader som är förknippade med ombaseringar.

Vid årsöversyner, vilka huvudsakligen sker under perioden december – mars, har fartygen som regel påmönstrad besättning. Deltagande i underhållsåtgärderna utgör en naturlig del i besättningens utbildning både under övningar till sjöss och under fartygens planerade underhåll vid varv. Under årsöversynen genomförs även annan utbildning, ofta förlagd till andra fartyg i förbandet.

Vid generalöversyn, som genomförs ungefär vart sjätte år, avrustas fartygen och endast ett fåtal befäl deltar i underhållsåtgärderna som biträdande kontrollant för beställaren.

Den mest omfattande typen av fartygsunderhåll är den s.k. halvtidsmoderniseringen, vilken genomförs cirka 12 år efter leverans. I praktiken utgör denna typ av underhåll en blandning av underhålls- och modifieringsåtgärder. Halvtidsmoderniseringen innebär att väsentliga delar på fartyget kan komma att bytas ut, ny utrustning kan monteras och ombyggnationer kan förekomma, allt beroende på graden av slitage och behovet av ny eller moderniserad utrustning. En halvtidsmodernisering innebär att fartyget är borta från utbildningsverksamheten i ett till två år.

I samma takt som antalet ytstridsfartyg och ubåtar minskar ökar betydelsen av att även minska den tid som fartygen måste tas ur förbands-produktionen. Enligt regeringens bedömning har därmed tillgången till varvsresurser i närheten till fartygsbaserna, och då särskilt möjligheten till torrsättning av flera fartyg samtidigt, stor betydelse för Försvarsmaktens förmåga att bedriva sjöoperativ verksamhet i enlighet med statsmakternas beslut.

Underhållets betydelse för kompetensutveckling och nyproduktion vid Kockums AB

Den industri i Sverige som i dag har förmåga att vara leverantör till Försvarsmakten av kvalificerade ubåts- och ytstridsfartygssystem är Kockums AB. Kockums AB är ett helägt dotterbolag till tyska Howaldswerke-Deutsche Werft AG (HDW), och har sitt huvudkontor i Malmö. Där bedrivs även utveckling och projektledning av ubåtsprojekt. Vid företagens anläggningar i Karlskrona bedrivs utveckling av ytfartygsprojekt samt produktion för hela det örlogsmarina programmet, inkluderande nybyggnation, modifieringar och översyner. Kockums AB förmåga att agera som leverantör till Försvarsmakten av kvalificerade ubåts- och ytstridsfartygssystem ställer krav på kompetens inom bl.a. områdena projektering och systemintegration, konstruktion, produktion, driftsättning samt provning. Därutöver måste företaget även i framtiden kunna utveckla kompetens inom olika teknikområden.

Huvuddelen av Försvarsmaktens större ytstridsfartyg och samtliga ubåtar har levererats av Kockums AB. Även den nya korvettklassen (benämnd Visby), som kommer att utgöra en betydande del av Försvarsmaktens framtida sjöoperativa förmåga, levereras av Kockums AB. Företaget innehar därmed väsentlig kompetens vad gäller produktion av nya fartygstyper samt vidmakthållande och vidareutveckling av befintliga fartyg. Denna kompetens tillsammans med bl.a. Försvarsmaktens och Försvarets materielverks beställarkompetens har bidragit till att företaget i dag besitter unik förmåga att skapa tekniska lösningar anpassade till specifika svenska förhållanden.

För att företaget långsiktigt skall kunna behålla och utveckla den för det militära försvaret väsentliga produktionskompetensen, krävs i första hand att företaget kan rekrytera personal med rätt kompetens, t.ex. genom att erbjuda intressanta utvecklingsuppdrag i större projekt. Exempel på sådana uppdrag är den nu hittills genomförda utvecklingen

av korvetter av Visbyklass och den pågående nordiska ubåtsstudien Viking. För att upprätthålla kompetens inom vissa strategiskt viktiga teknikområden krävs också en fortsatt satsning på forsknings- och teknikutvecklingsprojekt.

Försvarets materielverks har i ärendet (Fö2000/1598/MIL) bedömt att generalöversyner, årsöversyner, avhjälpande underhåll och haveriåtgärder inte är av primär betydelse avseende kompetensöverföring till nyproduktion av fartyg och därmed sammanhängande särskilda teknikområden. De mer kvalificerade halvtidsmoderniseringarna av ubåtar och korvetter har däremot betydelse för kompetensöverföringen genom återföring av erfarenheter. Vidare menar Kockums att volymen underhållsåtgärder har betydelse för företagets förmåga att kunna behålla och vidareutveckla väsentlig kompetens och för företagets fortsatta förmåga att leverera kvalificerade fartyg till Försvarmakten. I detta ligger att kompetenserna inom olika teknikområden måste ha en viss volym för att kunna vidareutvecklas. Försvarmaktens beställning av fartygsunderhåll hos Kockums AB kan därutöver utgöra en referens vid export av bl.a. fartyg, genom att Kockums AB kan visa på Försvarmaktens förtroende för företaget.

Regeringen anser att det även i fortsättningen är viktigt att Sverige har tillgång till kompetens att producera och underhålla stridsfartyg anpassade till specifika svenska förhållanden. Regeringens fortsatta inriktning är att ansvaret för att genomföra det framtida marina fartygsunderhållet läggs på civil varvsindustri för att dessa kompetenser fortsatt skall kunna vidareutvecklas. För att erfarenhetsöverföring från underhåll skall kunna bidra till bibehållandet av viktig kompetens krävs bl.a. fungerande system för dokumentation av erfarenheter och kompetensöverföring inom industrin och system för uppföljning av kompetensutvecklingen inom Försvarets materielverk.

Varvsresurser

Försvarmakten och Försvarets materielverk har på regeringens uppdrag analyserat om det i dag finns alternativa varvsresurser till Musköanläggningen för underhåll av de fartyg som är baserade vid Ostkustens marinbas. Faktorer som har varit avgörande för myndigheternas bedömning är bl.a. Försvarmaktens behov av att det planerade underhållet kan genomföras under perioden december – mars och att det avhjälpande underhållet kan utföras i närheten av övningsområdena. Försvarmaktens redovisning visar att det i dag inte finns några alternativa varvsresurser i närheten till Ostkustens marinbas som uppfyller Försvarmaktens behov.

Som ytterligare ett alternativ till Musköanläggningen har Försvarmakten och Försvarets materielverk, tillsammans med Kockums AB analyserat under vilka förutsättningar och till vilka kostnader företaget kan ansvara för genomförandet av det marina fartygsunderhållet vid Ostkustens marinbas. Ett av alternativen som

belysts innebär att en ny varvsresurs byggs upp i anslutning till Ostkustens marinbas och att Musköanläggningen avvecklas. Alternativet innebär att varvsverksamhet upprättas vid Vitså i norra delen av Bergaområdet. Anläggningsmässigt bygger alternativet på att torrsättning sker i flytdocka från vilken mindre fartyg kan tas upp på land. I dockan kommer endast ett större fartyg att kunna underhållas åt gången. Vid uppställningsplatsen för torrsatta fartyg uppförs en verkstad, kontor och personalutrymmen. Alternativet innebär att varvsverksamheten vid Musköanläggningen läggs ned och att maskiner och utrustning flyttas till Berga medan vapen- och motorunderhåll överförs till försvarsindustrin. Vare sig Försvarmakten, Försvarets materielverk eller Kockums AB rekommenderar detta alternativ. Eftersom endast ett större fartyg kan underhållas åt gången och då flytdockan används låses möjligheterna till torr- respektive sjösättning av mindre fartyg.

Det enda tänkbara alternativet med tillräckliga underhållsresurser och med tillräcklig närhet till Ostkustens marinbas är därmed, enligt regeringens uppfattning, Musköanläggningen.

Upphandling av Försvarmaktens fartygsunderhåll

Försvarmaktens fartygsinnehav skall, enligt riksdagsbeslut minska till cirka hälften vad avser de mer kvalificerade fartygstyperna, korvetter och ubåtar, från och med 2004. Målbilden som ligger till grund för detta beslut sträcker sig till cirka 2010. Fokus för ett resonemang om upphandling av Försvarmaktens fartygsunderhåll bör därmed läggas på tidsperioden 2004-2010.

Försvarets materielverk har i en rapport den 28 september 2000 analyserat på vilka grunder Försvarmaktens fartygsunderhåll bör upphandlas. Myndigheten menar att det mer omfattande underhållet av ubåtar bör genomföras sammanhållet på grund av den komplexa ubåstekniken och med hänsyn till ubåtssäkerhetsfrågor. Detta skulle enligt myndighetens bedömning säkerställa specifika kompetenser för genomförande av ubåtunderhåll. Därutöver anser Försvarets materielverk att en stor del av halvtidmoderniseringarna och underhållet av mindre fartyg bör upphandlas i konkurrens.

Försvarets materielverk lyfter även upp frågan att staten, för att säkerställa en kompetensprofil hos Kockums, bör teckna ett kompetensavtal med HDW/Kockums för att möjliggöra en genomlysning och anpassning av kompetensområden till aktuellt behov mellan Försvarets materielverk och företaget.

Offentlig upphandling skall enligt huvudregeln ske i konkurrens. Regeringen kan dock besluta om undantag från bestämmelserna i lagen (1992:1528) om offentlig upphandling om det är nödvändigt med hänsyn till försvars- och säkerhetspolitiska intressen, t.ex. genom riktad upphandling. Regeringen anser att delar av upphandlingen av

Ekonomiska förutsättningar för verksamheten vid Muskö örlogsvarv

Under förutsättning att riksdagen godkänner den av regeringen föreslagna inriktningen för hur det marina fartygsunderhållet bör upphandlas påverkas Försvarmaktens möjligheter att koncentrera fartygsunderhållet till Muskö örlogsvarv. Varvet, som i dag drivs av Försvarmakten, kan då inte få en sådan beläggning grundat enbart på det marina fartygsunderhållet att verksamheten även på sikt kan drivas rationellt.

Berganläggningen där Muskö örlogsvarv ingår är byggd i olika block som bara delvis fungerar oberoende av varandra på grund av luft-, el- och vattenförsörjningen. De delar som Försvarmakten inte använder kan därför inte avskiljas. Försvarmakten kan därför inte heller säga upp upplåtelseavtalet med Fortifikationsverket avseende de utnyttjade delarna. Försvarmakten kommer därför att ha kostnader för ränta och amortering även för de delar myndigheten inte utnyttjar. Regeringen avser därför att pröva vilka ytterligare verksamheter som kan förläggas till Musköanläggningen för att få en långsiktigt rationell verksamhet.

I juni 1994 tillsatte regeringen en utredning för att närmare granska förutsättningarna för ett ändrat huvudmannaskap för Muskö örlogsvarv. Utredningen fann att Muskövarvets verksamhet inte lämpar sig för drift utanför försvarets ägo och att ett aktiebolag inte skulle ha möjlighet att operera på ett marknadsmässigt och företagsmässigt sätt med de stora begränsningar som skulle behöva gälla. Hösten 1995 behandlade riksdagen Muskö örlogsvarvs framtid (prop. 1995/96:11, bet. 1995/96:FöU2, rskr. 1995/96:105). Riksdagen beslutade att verksamheten vid varvet skall förbli under statligt huvudmannaskap och att inriktningen borde vara att inte bolagisera eller privatisera varvsverksamheten.

Under 1990-talet har en genomgripande förändring skett i vår omvärld, det säkerhetspolitiska läget har förändrats avsevärt och Försvarmakten har påbörjat en omfattande omstrukturering. Mot den bakgrunden finner regeringen att det inte nu längre föreligger några principiella skäl mot att Muskövarvets verksamhet bedrivs av annan än staten. Regeringen anser därför att det bör prövas om verksamheten vid Muskö örlogsvarv kan överlåtas till civil industri. Om sådan överlåtelse inte är möjlig, bör i andra hand en annan verksamhetsform prövas. Vidare avser regeringen att pröva vilka åtgärder som behöver vidtas för att även civilt fartygsunderhåll skall kunna bedrivas vid Muskö örlogsvarv.

För att möjliggöra för civil industri att överta verksamheten vid Muskö örlogsvarv avser regeringen att låta göra en marknadsmässig värdering av örlogsvarvet. Regeringen återkommer vid behov till riksdagen.

Regeringens bedömning: Den säkerhetspolitiska utvecklingen medger att utbildningen av totalförsvarspliktiga beredskapsmän för det kommunala behovet kan upphöra från och med 2002. Inriktningen vad gäller utbildningsvolymen av övriga totalförsvarspliktiga med en längre grundutbildning än 60 dagar för det kommunala behovet bör i planeringen vara 700 och för det statliga behovet 520 utbildade. Det bör göras en översyn av behovet av totalförsvarspliktiga inom utbildningskategorierna.

Skälen för regeringens bedömning: I 1996 års försvarsbeslut angav regeringen att det skulle ske en successiv utökning av antalet totalförsvarspliktiga under försvarsbeslutsperioden (prop. 1996/97:4). Utbildningen syftar dels till att stärka kommunernas krigsorganisation (beredskapsmän och räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare), dels till att stärka statliga myndigheters förmåga att hantera en krigssituation (flygplatsbrandmän, banverksreparatörer, linjereparatörer etc.). Inriktningen som angavs i försvarsbeslutet var att 5 000 totalförsvarspliktiga skulle ha utbildats för det civila försvarets behov vid utgången av försvarsbeslutsperioden. Regeringen menade dock att det fanns osäkerheter i planeringen då kommunernas planering för räddningstjänsten i krig inte var färdig och behovet av pliktpersonal därmed inte var känt. I anslutning till den säkerhetspolitiska kontrollstationen skulle enligt regeringen en förnyad bedömning göras av fördelningen av totalförsvarspliktiga för utbildning inom det civila respektive det militära försvaret.

I propositionen Förändrad omvärld – omdanat försvar (prop. 1998/99:74) ansåg regeringen att utbildningsvolymen vad gäller antalet totalförsvarspliktiga för det kommunala behovet borde minska från 3 000 till 1 500 totalförsvarspliktiga.

Regeringen uppdrog den 23 juni 1999 åt Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) att efter samråd med berörda myndigheter och Svenska kommunförbundet redovisa såväl det statliga som det kommunala behovet av totalförsvarspliktiga inom det civila försvaret efter 2001. Överstyrelsen föreslog i sin redovisning från den 24 februari 2000 att utbildningsvolymen av totalförsvarspliktiga kunde minska från 2 060 till 900. I en kompletterande redovisning den 29 september 2000 föreslog ÖCB en något justerad utbildningsvolym, totalt 920 grundutbildade totalförsvarspliktiga per år. Bemanningsansvariga statliga myndigheter och Svenska kommunförbundet delar ÖCB:s bedömning. Statens räddningsverk anser däremot att utbildningsvolymen vad gäller räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare totalt borde öka från dagens utbildningsvolym om 700 totalförsvarspliktiga per år till ca 900.

Regeringen anser i likhet med ÖCB att en viss neddragning av utbildningsvolymen vad gäller totalförsvarspliktiga för det civila försvarets behov kan ske. Mot bakgrund av den säkerhetspolitiska utvecklingen har behovet av att i nuläget utbilda totalförsvarspliktiga minskat och regeringen bedömer att utbildningen kan anstå till de i propositionen Förändrad omvärld – omdanad försvar (prop. 1998/99:74) angivna anpassningsperioder. Regeringen anser därför att antalet utbildade bör reduceras jämfört med dagens utbildningsvolym. Behovet kan preliminärt uppskattas till drygt 1 200 utbildade totalförsvarspliktiga från och med 2002 varav 700 för kommunala behov och 520 för statliga behov. Regeringen har den 16 november 2000 uppdragit åt ÖCB att redovisa konsekvenserna för den civila ekonomiska planeringsramen vid en neddragning av utbildningsvolymen till totalt 900 civilpliktiga. Uppdraget skall redovisas senast den 1 mars 2001.

Utbildningen av beredskapsmän skall enligt regeringen upphöra men det skall finnas en fortsatt planering för hur utbildningen skall kunna återupptas i händelse av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. Vidare anser regeringen att utbildningen av banverksreparatörer kan upphöra och att utbildningen av ställverksreparatörer kan slås ihop med utbildningen till linjereparatörer. Regeringen anser att det bör ske en översyn av övriga utbildningskategorier för det civila försvarets behov.

Regeringen avser mot bakgrund av detta att uppdra åt Statens räddningsverk att utreda och redovisa möjligheterna att under höjd beredskap använda totalförsvarspliktiga räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare som en gemensam resurs som kan omfördelas mellan kommunerna. Räddningsverket skall vidare redovisa hur möjligheter att omfördela påverkar hur stort behovet av räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare kommer att vara samt vilka konsekvenser detta skulle få för dimensionering och krigsplacering. Möjligheterna att skriva in, grundutbilda och repetitionsutbilda under en anpassningsperiod skall beaktas. Idag skrivs totalförsvarspliktiga in och krigsplaceras vid enskilda kommuner. Uppdraget skall genomföras i samråd med ÖCB, Svenska kommunförbundet och Totalförsvarets pliktverk.

Regeringen avser vidare att uppdra åt Luftfartsverket att i samråd med ÖCB och Totalförsvarets pliktverk redovisa grunder för dimensionering av totalförsvarspliktiga flygplatsbrandmän samt vilka konsekvenser en minskning av utbildningsvolym från dagens 400 till 300 totalförsvarspliktiga grundutbildade per år skulle få, samt vilken effekt en minskning av utbildningstiden får för uppfyllnad av utbildningsmål. Möjligheterna att skriva in, grundutbilda och repetitionsutbilda under en anpassningsperiod skall beaktas.

Regeringen avser att återkomma till riksdagen under 2001 i frågan om utbildningsvolymen för det civila försvarets behov för tiden efter 2002.

Regeringen vill i sammanhanget understryka att trots minskade utbildningsvolymen till befattningar inom det civila försvaret som de totalförsvarspliktiga är avsedda för, ställs fortsatt höga kvalitativa krav på fysik liksom på specifika förkunskaper och förmåga i olika

avseenden. Det är angeläget att inskrivning till civila befattningar sker Prop. 2000/01:53
vid mönstring och efter uppställda kravprofiler.

Försvarsdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 december 2000

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, Thalén, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lövdén, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet von Sydow

Regeringen beslutar proposition 2000/01:53 Försvarsmaktens framtida fartygs underhåll m.m.